

ANTROPOMOTORYKA

SPIS TREŚCI

Krakowsko-wrocławski 46. numer kwartalnika
Informacje dla Autorów

ROZPRAWY I ARTYKUŁY

Mohsen Ghanbarzadeh

Badanie wpływu zajęć z wychowania fizycznego na wielkość wskaźnika BMI uczniów szkół podstawowych w Ahwazie

Władysław Machnacz, Andrzej Dudkowski, Andrzej Rokita

Wpływ krótkotrwałego wysiłku fizycznego na poziom sprawności wykonywania sportowych umiejętności ruchowych u wysoko kwalifikowanych piłkarek ręcznych

Mirosław Mrozkowiak

Wysklepienie podłużne stóp kobiet w wieku 21–23 lat, obciążonych masą własną, w świetle mory projekcyjnej

Marzena Paruzel-Dyja, Janusz Iskra

Wpływ procesu treningowego na parametry kroku sprinterskiego, poziom zdolności motorycznych oraz budowę somatyczną dzieci w wieku 10–11 lat

Anna Demuth

Wpływ aktywności fizycznej na wielkość wskaźnika masy ciała

Robert Podstawski, Dariusz Choszcz, Małgorzata Wysocka-Welanc

Próba opracowania metody trafności testu wytrzymałości czasu krótkiego oraz analiza wpływu treningu na czas pokonania dystansu ergometrem wiosłarskim na przykładzie studentów UWM w Olsztynie

Edward Mleczko, Jerzy Januszewski

Długookresowe tendencje przemian w rozwoju somatycznym i motorycznym krakowskich studentów

PRACE PRZEGLĄDOWE

Janusz M. Morawski

Rytmu lokomocyjne i ich piętno w psychomotorycznych i operatorskich predyspozycjach człowieka

Vladimir Lyakh, Magdalena Majer, Przemysław Bujas, Janusz Jaworski

Przegląd prac szkoły Profesora Petera Hirtza dotyczących problematyki fenomenów rozwoju motorycznego człowieka

POLEMIKI I DYSKUSJE

Wacław Petryński

Języka naszego wspólnego daj nam dzisiaj...

Józef Drabik

Aktywność fizyczna czy aktywność ruchowa?

RECENZJE

Zbigniew Czajkowski

„Fiechtowanie – moja żyźń”, czyli rzecz o Julenie I. Urałowie

INFORMACJE

Konkurs publikacji naukowych z zakresu „Dydaktyka wychowania fizycznego”

ROZPRAWY I ARTYKUŁY

Mohsen Ghanbarzadeh

Badanie wpływu zajęć z wychowania fizycznego na wielkość wskaźnika BMI uczniów szkół podstawowych w Ahwazie

Wprowadzenie. W alarmującym tempie nasila się otyłość wśród dzieci. Aby przeciwdziałać temu zjawisku, wiele samorządów uznaje za priorytet promocję kultury fizycznej w szkołach. Zamieszczony w niniejszym artykule systematyczny przegląd i metaanaliza mają określić wpływ zajęć wf na poziom wskaźnika BMI u dzieci.

Metody. Do września 2008 r. sprawdzono bazy danych: MEDLINE, Embase, CINAHL i Cochrane Central Register of Controlled Trials, przeprowadzono także kwerendę czasopism i bibliografii załącznikowych dostępnych publikacji. Na tej podstawie opracowano listę kontrolowanych randomizowanych prób i kontrolowanych badań klinicznych, pod kątem uzyskania obiektywnych danych na temat wielkości wskaźnika BMI u uczniów przed i po wdrożeniu w ich szkołach programów wspierających aktywność fizyczną.

Wyniki. Po analizie 398 publikacji na interesujący nas temat ustalono, że kryteria badawcze spełnia 18 projektów z udziałem 18141 dzieci. Okazało się także, iż badaniami tymi, które trwały od 6 miesięcy do 3 lat, objęto uczniów szkół podstawowych. W 15 na 18 badań zaobserwowano wpływ zajęć wf na wielkość wskaźnika BMI. analiza danych wykazała jednak, że nie jest on też statystycznie istotny (średnia ważona różnica – to bowiem $-0,05 \text{ kg/m}^2$, przy przedziale ufności rzędu 95%). Nie ujawniono ponadto istotnych zmian w budowie ciała.

Wnioski. W szkołach wdrażających proponowane programy aktywizacji fizycznej nie zmienił się zasadniczo wskaźnik BMI u uczniów, choć zajęcia wywarły korzystny wpływ na stan ich zdrowia.

Władysław Machnac, Andrzej Dudkowski, Andrzej Rokita

Wpływ krótkotrwałego wysiłku fizycznego na poziom sprawności wykonywania sportowych umiejętności ruchowych u wysoko kwalifikowanych piłkarek ręcznych

Cel pracy. Celem opracowania było sprawdzenie, w jakim stopniu zadany wysiłek fizyczny o ukierunkowanym charakterze wpłynie na sprawność wykonywania sportowych umiejętności ruchowych u wysoko kwalifikowanych piłkarek ręcznych.

Materiał i metody. Obserwowaną grupę stanowiły zawodniczki (N=14) pierwszoligowego zespołu AZS AWF SPORT CONCEPT Wrocław specjalizujące się w grze w piłkę ręczną. Jako obciążenie wysiłkowe wykorzystano tzw. próbę Czerwińskiego [1]. W procesie treningowym piłkarek ręcznych traktuje się tę próbę jako środek ukierunkowany o zaleceniu kontrolnym, służącym do oceny stanu wytrenowania zawodniczek. Do oceny sprawności wykonywania sportowych umiejętności ruchowych zastosowano zadania opracowane przez Naglaka [8]. Ich wykorzystanie pozwoliło określić poziomy sprawności zawodniczek w zakresie wykonywania – w sposób seryjny – podstawowych umiejętności sportowych o charakterze manipulacyjnym piłką i lokomocyjnym.

Wyniki. Uzyskane wyniki wskazują na przeciętną ocenę stanu wytrenowania obserwowanych piłkarek ręcznych. Poziom sprawności wykonywania sportowych umiejętności ruchowych po zadanym wysiłku próbą Czerwińskiego był statystycznie istotnie wyższy w cyklicznie wykonywanych podaniach i chwytach piłki oraz nie różnicował poziomów sprawności odnośnie realizowanych umiejętności lokomocyjnych.

Miroslaw Mrozkowiak

Wysklepienie podłużne stóp kobiet w wieku 21–23 lat, obciążonych masą własną, w świetle mory projekcyjnej

Wstęp. Układ mięśni utrzymujących stopę w pełnej sprawności działa we właściwym sobie systemie dźwigniowym. Układ bierno-czynny dobrze spełnia swoją rolę w rytmicznej pracy, a czas, gdy podlega naprzemiennym skurczom i rozkurczom, określamy jako czas regeneracji. W trakcie ruchu jedne mięśnie kurczą się koncentrycznie, wykonując zgięcie w stawie, drugie – antagonistyczne – napinają się ekscentrycznie, koncentrując zgięcie.

Cel. Określenie parametrów opisujących stopy dorosłej, zdrowej i w pełni sprawnej kobiety.

Materiał i metodyka. Badaniami objęto 60 kobiet w wieku 21–23 lat, rekrutów jesiennego poboru do Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych. Do oceny wartości wybranych parametrów opisujących stopę zastosowano stanowisko do komputerowej oceny postawy ciała z wykorzystaniem mory projekcyjnej – Posturometr M.

Wyniki. W przypadku długości stopy prawej średnia wartość wynosi 242,8 mm, a lewej 241,32 mm, przy bardzo dużej rozpiętości od 219,0 do 261,0 mm dla stopy prawej i od 213,0 do 257,0 mm dla lewej. Różnica długości, gdy prawa stopa jest dłuższa, wynosi średnio 1,1 mm przy wartościach krańcowych 0,0–14,0 mm, różnica stanowi 0,43% przy wartościach min./maks. 0,0/5,8%. Gdy natomiast dłuższa jest stopa lewa odpowiednie wartości wynoszą: 2,47 mm przy rozrzucie 0,0–10,0 mm, a różnica 1,02 % przy wartościach min./maks. 0,0–4,1%.

Wnioski. 1. Badane kobiety w wieku 21–23 lat wykazują różnicę wynoszącą 0,43% długości stóp (gdy dłuższa jest prawa stopa) i różnicę 1,02% (gdy dłuższa jest lewa stopa). W w przypadku szerokości stóp różnice kształtują się następująco: 3,43% (gdy prawa stopa jest szersza) i 1,86% (gdy szersza jest stopa lewa). 2. Średni kąt koślawości palucha prawej stopy zawiera się w przedziale 3–6 stopni, a lewej – w granicach 3–5 stopni. 3. Średni kąt szpotawości palca małego stopy prawej wynosi 0–16 stopni, natomiast lewej jest równy 0–20 stopni. 4. Średni kąt piętowy dla obu stóp zawarty jest w przedziale 15–16 stopni. Gdy powierzchnia podszwo-wa prawej stopy jest większa, to różnica wynosi 22,94%, a gdy dotyczy to stopy lewej, różnica wynosi 0,46%. 5. Średni kąt Clarke’a dla stopy prawej wynosi 38,12, a dla lewej stopy jest równy 40,97 stopnia.

Marzena Paruzel-Dyja, Janusz Iskra

Wpływ procesu treningowego na parametry kroku sprinterskiego, poziom zdolności motorycznych oraz budowę somatyczną dzieci w wieku 10–11 lat

Cel pracy. Ocena wpływu rocznego treningu lekkoatletycznego na długość i częstotliwość kroków biegowych, budowę somatyczną i poziom zdolności motorycznych dziewcząt i chłopców w wieku 10–11 lat.

Materiał i metody. Grupę objętą badaniem stanowiły dzieci z czwartych i piątych klas sportowych (18 chłopców i 16 dziewcząt) oraz dziewczęta (n = 73) i chłopcy (n = 68) z czwartych i piątych klas o standardowym programie wychowania fizycznego. Podstawowe parametry kroku biegowego oceniono za pomocą metody kinematograficznej na podstawie biegu na 30 m. W badaniach zastosowano metodę obserwacji oraz eksperyment pedagogiczny. Przeprowadzono pomiary podstawowych parametrów antropometrycznych oraz posłużono się baterią testów sprawności. Uzyskane dane poddano analizie statystycznej.

Wyniki. Po upływie roku długość kroku biegowego zwiększyła się, a częstotliwość kroków sprinterskich uległa obniżeniu, wraz z niewielkim wzrostem poziomu szybkości we wszystkich grupach dzieci, bez względu na płeć i aktywność sportową. Zmiany parametrów somatycznych były podobne we wszystkich badanych grupach. Sprawność fizyczna dziewcząt i chłopców uległa poprawie, nieco większej w przypadku młodych lekkoatletów.

Wnioski. Zmiany parametrów kroku sprinterskiego oraz poziomu sprawności motorycznej dzieci w wieku 10–11 lat najprawdopodobniej związane są głównie z biologicznym dojrzewaniem organizmu. Wszechstronny trening sportowy może w niewielkim stopniu wpłynąć na poprawę długości kroku biegowego oraz niektórych zdolności motorycznych.

Anna Demuth

Wpływ aktywności fizycznej na wielkość wskaźnika masy ciała

Cel pracy. Określenie związku między aktywnością fizyczną a występowaniem nadwagi i otyłości u absolwentów uczelni sportowej i przedstawicieli wielkopolskiej elity społecznej (grant nr N40402932/0534).

Materiał i metody badań. Doniesienie oparto na wynikach badań ankietowych, którymi objęto absolwentów poznańskiej AWF oraz przedstawicieli wielkopolskiej elity władzy. Posłużono się specjalnie opracowanym kwestionariuszem składającym się z czterech grup pytań, przy czym w analizie uwzględniono informacje dotyczące uczestnictwa w sporcie i rekreacji ruchowej oraz wielkości podstawowych parametrów morfologicznych. Poziom aktywności fizycznej badanych osób wyrażono w jednostkach MET.

Wyniki i wnioski. Badaną grupę z założenia stanowiły osoby z wyższym wykształceniem. Spodziewano się zatem, że respondenci, a szczególnie absolwenci uczelni sportowej, świadomi negatywnych skutków otyłości, są pod

względem dbałości o należną masę ciała wzorem do naśladowania. Tymczasem wyniki badań wskazują, że nadwaga i otyłość częściej występuje u absolwentów AWF, niż u reprezentantów wielkopolskiej elity władzy. Okazuje się, że co drugi specjalista z zakresu kultury fizycznej odznacza się nadwagą, która częściej występuje u mężczyzn niż u kobiet. Uzyskane wyniki są zatem niepokojące. Pewną dozę optymizmu wnosi jedynie fakt, że absolwenci poznańskiej AWF deklarują wyższą od poznańskiej elity władzy aktywność fizyczną. Wyższy jest również odsetek absolwentów AWF wykonujących wysiłki umiarkowane czy intensywne oraz dłuższy czas poświęcony na te wysiłki.

Robert Podstawski, Dariusz Choszcz, Małgorzata Wysocka-Welanc

Próba opracowania metody trafności testu wytrzymałości czasu krótkiego oraz analiza wpływu treningu na czas pokonania dystansu ergometrem wioślarskim na przykładzie studentów UWM w Olsztynie

Cel pracy. Określenie: 1) wpływu treningu na czas pokonania dystansu ergometrem wioślarskim przez studentów; 2) reprezentatywności przyjętej próby w aspekcie opracowania metody umożliwiającej trafne i rzetelne oszacowanie uzyskanych wyników przy pomiarze zdolności wytrzymałościowych krótkiego czasu.

Materiał i metody. Badaniem, do którego zastosowano ergometr wioślarski „Concept II Indoor Rower”, objęto grupę 63 studentów studiów dziennych UWM w Olsztynie. Analizowano wpływ regularnego treningu na czas pokonania dystansu 500 m. Wyniki badań opracowano statystycznie, badając zgodność uzyskanych rozkładów czasu pokonania symulowanego dystansu i przyjętego współczynnika k (stosunku wysokości do masy ciała) z rozkładem normalnym oraz stosując regresję z krokową eliminacją stopnia i postaci funkcji wielomianu.

Wyniki. Na podstawie wyprowadzonej zależności matematycznej oraz uzyskanych wyników zaobserwowano, że wraz z powtarzaniem ćwiczenia średni czas pokonania dystansu 500 m ergometrem wioślarskim zmniejsza się od ok. 108 do 97 sekund. Zjawisko skracania pokonywanego czasu może być spowodowane poprawą poziomu zdolności wytrzymałościowych czasu krótkiego, jak również przyswajaniem ruchów (uczeniem się).

Wnioski. Jednorazowa próba pokonania dystansu 500 m na ergometrze wioślarskim w jak najszybszym tempie, wykonana raz w tygodniu, wpływa na podniesienie poziomu zdolności wytrzymałościowych badanych osobników. Opracowana metoda może być stosowana jako wiarygodne, rzetelne i trafne narzędzie do szacowania czasu pokonania symulowanego dystansu na ergometrze wioślarskim w przypadku określenia zdolności wytrzymałościowych tzw. czasu krótkiego.

Edward Mleczko, Jerzy Januszewski

Długookresowe tendencje przemian w rozwoju somatycznym i motorycznym krakowskich studentów

Cel pracy. Określenie wielkości i kierunku długookresowych tendencji przemian, jakie wystąpiły w latach 1972 i 2008 w poziomie rozwoju cech somatycznych i sprawności motorycznej u studentów Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie.

Materiał i metody. Badania zostały przeprowadzone w semestrze II (rok akademicki 2007/2008) oraz w semestrze III (rok akademicki 2008/2009) studiów dziennych kierunku wychowanie fizyczne. Ogółem przebadano 88 studentów, z których wybrano 50 osobników. Posługiwano się przy tym kryteriami stosowanymi w trakcie zbierania materiałów w 1972 r., uznając je za punkt odniesienia do przeprowadzonej analizy porównawczej, a także zastosowano takie same narzędzia i techniki. Za ich pomocą zbadano 17 cech somatycznych i 11 zdolności motorycznych (siłowych, szybkościowych, „skocznościowych”).

Wyniki. W rozwoju fizycznym krakowskich studentów w okresie 36 lat stwierdzono wystąpienie zjawiska „rozwartych nożyc”. Jego istotą są różnokierunkowe zmiany w rozwoju somatycznym i motorycznym. W większości cech somatycznych zauważono wyraźne zmiany progresywne, a w rozwoju motorycznym zaobserwowano stabilizację lub widoczny regres.

Wnioski. Udokumentowane zjawisko wskazuje, że nie zawsze poprawę warunków życia można uważać za dobrostan biologiczny. W świetle zebranych materiałów należy nisko ocenić efektywność naboru na studia wychowania fizycznego spośród kandydatów kończących szkoły średnie. Istnieje potrzeba zmiany niekorzystnej sytuacji poprzez kreację określonej polityki socjalnej państwa oraz poprzez wychowywanie młodzieży do aktywniejszego uczestnictwa w kulturze fizycznej.

PRACE PRZEGLĄDOWE

Janusz M. Morawski

Rytmy lokomocyjne i ich piętno w psychomotorycznych i operatorskich predyspozycjach człowieka

W pracy omówiono trzy biomechaniczne efekty mające ewidentny wpływ na strukturę ruchu ciała człowieka. Są to rytmy lokomocyjne i bezpośrednio wynikające z nich: rezonans i oscylacje parametryczne. Aczkolwiek podłożem owych efektów ściśle wynika z wymiarów i mas podstawowych segmentów ciała, ale w rozwoju filogenetycznym *homo sapiens* ich piętno staje się widoczne również w działaniu wyższych poziomów systemu nerwowego, wykonywanych, na przykład, w aktywności operatorskiej człowieka.

Vladimir Lyakh, Magdalena Majer, Przemysław Bujas, Janusz Jaworski

Przegląd prac szkoły Profesora Petera Hirtza dotyczących problematyki fenomenów rozwoju motorycznego człowieka

Autorzy zapoznają czytelników z dorobkiem naukowym prof. Petera Hirtza oraz jego współpracowników i uczniów w ramach utworzonego w 1971 r. Koła Naukowego im. N.A. Bernsteina. W artykule przedstawiono w zarysie m.in. wyniki badań z lat 1974–1994 nad problematyką rozwoju diagnostyki i struktury koordynacyjnych zdolności motorycznych; właściwości rozwoju motoryki w populacji dzieci, młodzieży, dorosłych oraz osób upośledzonych. Impulsem do jego napisania stała się monografia pt. *Fenomeny motorycznego rozwoju człowieka*, opublikowana w roku 2007.

POLEMIKI I DYSKUSJE

Wacław Petryński

Języka naszego wspólnego daj nam dzisiaj...

Autor polemizuje ze stereotypem myślowym, że tylko rodzimi użytkownicy języka są predestynowani do tego, aby tworzyć terminy naukowe w języku ojczystym. Udowadnia ponadto, że wielojęzyczność zapobiega konstruowaniu niespójnych wzorców językowych lub powstawaniu błędów słowotwórczych, których przykłady odnajdujemy choćby na gruncie amerykańskiej literatury naukowej. Autor – zgodnie z ustaleniami psycholingwistów – zwraca uwagę na fakt, iż język jest nie tylko narzędziem do opisu, ale także środkiem do budowy systemu nauki. W takim systemie jakość języka ma decydujący wpływ na kondycję nauki, której nadrzędnym zadaniem jest dokładne odwzorowanie rzeczywistości za pomocą abstrakcyjnych, symbolicznych, niematerialnych elementów: słów, niezbędnych do prezentacji teorii i modeli. Konieczna staje się zatem troska o język publikacji naukowych oraz powołanie stałego komitetu do spraw nazewnictwa w naukach o kulturze fizycznej.

Józef Drabik

Aktywność fizyczna czy aktywność ruchowa?

W artykule cytuje się fragmenty z różnych prac naukowych i dokumentów. Celem tego cytowania jest przedłużenie wcześniej rozpoczętej dyskusji wokół dwóch podstawowych pojęć z kultury fizycznej – aktywności fizycznej i aktywności ruchowej. Okazuje się, że utożsamianie tych pojęć jest wielce problematyczne.

RECENZJE

Zbigniew Czajkowski

„Fiechtowanie – moja żyźń”, czyli rzecz o Julenie I. Urałowie

Brak streszczenia.
